

9. DOMEIKŲ ŽILINSKAI

Suvalkijos gyventojams, Žilinskų bendražygiams, artimiesiems ir giminaičiams vyrai Žilinskai iš Domeikų kaimo - žinomi šviesuoliai, mokytojai, kunigai, Lietuvos patriotai, o Žilinskaitės - gražus kaimo mergelių būrys, į kurį kryo Varanų, Katilių, Kaukų bernelių akys, prieš Žilinskaičių išpuoselėtų rūtų darželį niekas neatsilaikė...

Į Domeikų kaimą Žilinskai atsikėlė apie XVIII a. vidurį, nors broliai Tomas, Antanas, Mykolas ir Ona gimė XVIII-XIX a. sandūroje Gaisrių kaime, Pacėrių valsčiuje, jų vaikai jau gimė Domeikų kaime, Šunskų valsčiuje, Marijampolės apskrityje (administracinė priklausomybė keitėsi). Daug Žilinskų kartų atėjo į pasaulį šiame kaime ant Šešupės kranto.

Uršulė Kudirkienė ne kartą svečiavosi pas Žilinskus Domeikų kaime, žinoma, ir vėliau - Veiveriuose, mat Skriaudžių kaimas, kur ji augo pas tėvus, buvo netoli. Didžiųjų kelionių metu po kaimus su Senele esu lankęsis ir Domeikų bei Jonučių Žilinskynėse, stovėjome vienoje tų vietų, kur kadaise (1903-1904) vykdavo garsūs Suvalkijoje vaidinimai (jie vyko ir Domeikų Matulaičių klojime).

Tomas Žilinskas (1801-1874) atėjęs savam laikui vedė našlę ūkininkę Kotryną Brundzienę (Katiliotę), to pačio kaimo gyventoją. K. Brundzienė jau turėjo du sūnus - Petrą ir Mykolą. Į šią šeimą ir atėjo užkuriu Tomas Žilinskas, vedė šeimninę.

T. Žilinskas buvo sulenkėjęs lietuvis, jo žmona Kotryna - tikra lenkė visus vaikus auklėjo lietuviškai. Gimė Žilinskams jų net septyni: Antanas, Matilda, Stanislovas, Kotryna, Vincas, Tomas Ferdinandas ir Jonas; visi jie gimė Domeikų kaime.

Antanas - vyriausias (1823-1892), turėjo sūnų taip pat Antaną. Šis sūnus vedęs nebuvo ir savų vaikų neturėjo. Apie abiejų Antanų likimus tiek ir žinių terasta.

Antroji gimė Matilda (1825-1900), ištekėjo į Nadrausvės kaimą už Motiejaus Varankos (1820-1895), gero ir stipraus ūkininko, sulaukė Varankai 7 vaikų: Motiejaus, Antano, Matildos, Elenos, Onos, Romos ir Juozo. Apie šią šeimą jau skaitėme anksčiau.

Stanislovas Žilinskas gimė 1827 m., gyveno Skardupių kaime, - atėjo į čia užkuriu. Iš prigimimo buvo nelabai sveikas ir visą gyvenimą sirguliavo. Susilaukė sūnaus Andriaus.

Kotryna Žilinskaitė (g. 1829 m.) ištekėjo už Rimavičiaus ir išsikėlė į Gudelių kaimą. Rimavičiai užaugino tik dukterį Magdalėną.

Vincas Žilinskas (1839-1906) visą laiką gyveno šalia brolio Stanislovo Skardupių kaime. Vincas užaugino tris dukras - Antaniną, Magdalėną ir Sofiją.

Tomas Ferdinandas Žilinskas (1840-1925) vedė Kamilę Zvolinskaitę (1845-1916), kuriai gimė 8 vaikai, bet iš tų aštuonių penki mirė nesulaukę nė dešimties metų. Užaugo tik trys: Aleksandras, Liudvikas ir Matilda. Aleksandras (1885-1942) vedė Kazytę (1887-1933), Gustaičių dukterį, turėjusią dar brolių Mykolą, iš didelio ūkio. Judviejų dukra Irena ištekėjo už Kumpio. Kazytė Žilinskienė mirė atsitikus tragiškam

įvykiui. A. Žilinskas vedė antrą kartą, tada dar jauną panelę Valeriją Bražionytę, gimusią 1913 m., ir užaugino du vaikus - Aleksandrą ir Dalią (Zaunienę). Jų mama dabar gyvena užjūryje, bet Lietuvos nepamiršta.

A. Žilinskas buvo XIV ir XV Lietuvos vyriausybėse teisingumo ministru, sovietų valdžia, žinoma, šito neužmiršo, 1941 m. ištremė į Archangelsko sritį, ten Aleksandras Žilinskas ir mirė. Žmona Valerija Žilinskienė su vaikais Aleksandru jau sugrįžo (iš N. Akmenės) į susigražintą ūkį. Žilinskynė tada buvo vadinamame "Zagrado" palivarke, o iš tikrųjų tai - antrasis Jonučių kaimas. Valerijos sūnus Aleksandras dar tebegyvena N. Akmenėje, bet jau grįžta į savo tėvo ūkį. Neciliniai Aleksandro jaunesniojo krikšto tėvai - Valstybės prezidentas A. Smetona ir Jadvyga Jovaišaitė-Olekienė (mūsų garsiojo solisto Petro Olekos žmona).

Įdomus faktas: per pirmąsias A. Žilinsko vestuves 1911 m. su K. Gustaityte sujungė juos prof. kun. Kemešis, o tarp liudininkų buvo A. Žmuidzinavičius ir J. Basanavičius.

A. Žilinskas teisę baigė Tartu universitete. Buvo lietuvių karininkų sąjungos valdybos pirmininko pavaduotoju. Kaune - taikos teisėjas. Marijampolėje apskrities viršininkas, teismo tardytojas. Vidaus reikalų viceministras. Piliiečių apsaugos departamento direktorius. Kauno m. notaras. Žemdirbių, vėliau tautininkų sąjungos narys. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas II laipsnio Vyčio Kryžiumi.

Užaugo, išsimokslino teisininku ir A. Žilinsko brolis Liudvikas. Ilgiausiai gyveno Petrapilyje. Susilaukė sūnaus Leono.

Aleksandro ir Liudviko sesuo Matilda išteikėjo už gydytojo, vaikų ligų specialisto Motiejaus Olekos. Sulaukė dviejų sūnų: Andriaus Olekos-Žilinsko (1893-1948) ir Petro Olekos (1895-1957) (abu vaikai gimė Maskvoje, kur tada tėvai gyveno), ir dukters Kotrynos (Daukšienės).

Dr. M. Oleka mokėsi 1875-1879 metais Maskvos universiteto medicinos fakultete. Bendradarbiavo lietuviškuose laikraščiuose, rėmė "Aušrą", "Varpą", "Ūkininką". Mirė M. Oleka 1912 m. sausio 24 d.

Sūnus A. Oleka-Žilinskas - režisierius, aktorius, jo žmona taip pat aktorė. Nuo 1929 metų abu dirbo Lietuvoje. Keletą metų gyveno JAV. Mirė A. Oleka-Žilinskas staiga, nuo širdies smūgio Niujorke. Kitas sūnus, Petras Oleka, operos solistas, pirmasis režisierius lietuvis Valstybiniame operos teatre. Jo žmona - prima balerina J. Jovaišaitė. P. Oleka grįžo į Lietuvą 1918 m. Labai daug dirbo Lietuvos kultūros labui. Mirė ir palaidotas Vilniuje. Jų sesuo Kotryna Daukšienė gyvena JAV. Motiejaus Olekos tėvai, Matilda ir Motiejus Olekai, Petras Oleka palaidoti Gražiškiuose (Šakių rajone), Olekų giminės kape.

Tėvas Tomas Ferdinandas Žilinskas - Lietuvos mokytojų tėvas (taip yra pasakęs J. Jablonskis), varpininkas, mokytojas. Priklausė net keletui pažangių draugijų. Mokytojavo Veiverių mokytojų seminarijoje 37 metus, mokytojavo ir Voroneže. Gyvenimo gale buvo Švietimo ministerijos patarėju. Mirė 1925 metų vidurvasarį Gudeliuose, palaidotas Šunskuose. Ant jo kapo pastatytas originalus paminklas iš akmenų (dail. J. Pautienius).

Tomo Žilinsko žmona Kamilė Zvolinskaitė gimė Varšuvoje, bet visą gyvenimą pragyveno Lietuvoje. Pati jautėsi esanti tikra lenkė, o vaikus - nuostabų! - auklėjo ir mokė tik lietuviška dvasia. Buvo labai teisinga ir geros širdies, negalėdavo pakęsti jokios neteisybės.

Persikėlė Žilinskai į Veiverius 1866 m., bausiu lietuvybei laikui. Žilinskai jau nuo pirmo vaiko sutarė juos mokyti tik lietuviškai, nors tarpusavyje kalbėjosi ir lenkiškai. Kamilė yra pasakiusi vaikams: "Jūs turite būti Lietuvos patriotai, tikri lietuviai". Rengė ir puošė juos tik lietuviškais apdaraais. Vėliau vaikaičiai buvo auklėjami irgi tik lietuviškai. Tarp lietuvių Kamilė niekada nekalbėjo lenkiškai. Savo laikantiems lenkais ji sakydavo: "Kokie jūs lenkai, gėdykitės. Jūs visi Lietuvoje gimėte, užaugote ir mirsite čia." Kamilė dėl savo pažintų daug kentėjo nuo savo tautiečių. Mirė Maskvoje (ten gydėsi ir kurį laiką gyveno).

Jauniausias Tomo ir Kotrynos Žilinskių vaikas - Jonas. Gimė septintasis, 1850 m., vedė ūkininkaitę Elžbietą Markevičiūtę, gimusią 1845 m., sulaukė jie 5 vaikų: Jono, Juozo, Mykolo, Magdalenos ir Elžbietos.

Vyriausias Jonas Žilinskas-Žilius (J. Jonyla) gimė 1870 m. Po gimnazijos baigimo įstojo į kunigų seminariją. Budamas jau klieriku, su dėde išvyko į JAV. Ten baigė mokslus ir buvo įšventintas į kunigus. Kunigavo Plymuto, Bostono miestuose. Aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje.

Uždarius Kražių bažnytelę Lietuvoje, JAV susikūrė komitetas kovai prieš caro savivalę, kuriame buvo ir kun. J. Žilius-Žilinskas. Politinis diplomatinis darbas įsuko jį savo sūkurin, tad prie pastoracinio darbo jau nebegrįžo. 1900 metais - įsteigtos "Motinėlių" draugijos pirmosios valdybos pirmininkas. Daug prisidėjo tais pačiais metais prie Pasaulinės parodos ruošimo. Taikos konferencijos Paryžiuje delegacijos narys. Vadovavo Lietuvos delegacijai lankantis pas JAV Prezidentą Vilsoną dėl Lietuvos Nepriklausomybės pripažinimo. 1921 m. grįžta į Lietuvą, o nuo 1925 m. - Klaipėdos gubernatorius. Buvo vedęs lietuvių ir sulaukė trijų sūnų. Prieš mirtį susitaikė su katalikų bažnyčia. Mirė 1932 m. Smiltynėje, palaidotas šv. Kazimiero dieną Kopgalio kapinaitėse.

J. Žilinskas-Žilius turėjo apie 15 slapyvardžių, žinomiausias - J. Jonyla.

Nepasisekė nustatyti, kiek ir kur likę Jono Žilinsko-Žiliaus korybinio palikimo. Gal JAV? Klaipėdoje?

Antras Jonui ir Elžbietai Žilinskams gimė Juozas. Sakoma, kad ir Juozas, ir Jonas gimė Jurkšų kaime, mat jų tėvas, negavęs palikimo, išėjo į gretimą Jurkšų kaimą ir ten vedė. Tik tada jo tėvas Tomas nupirko savo sūnui ūkėlį tame pačiame kaime, tai čia ir gimė 2 ar 3 vaikai.

Tai gi Juozas vedė ūkininkaitę M. Staugaitytę iš Parausių kaimo, parsivežė į namus, sulaukė trijų vaikų, vienas mirė mažiukas, o kiti du užaugo, žinomas tik Jonas - Lietuvos karininkas, šaulių vadas. Vėliau perėmė iš tėvo ūkį ir ten gyveno. Dar vėliau - persikraustė su žmona į Marijampolę. Senatvėje atsitiko nelaimė - apako. Jo sesuo išteikėjo už mokytojo.

Mykolas Žilinskas vedė Bronę Valentinavičiūtę, jai mirus vedė antrą kartą ir apsigyveno Šiauliuose. Dirbo M. Žilinskas Kuršėnų urėdijoje girininku.

Magdalena Žilinskaitė (1874-1961) ištėkėjo už Andriaus Kauko (1864-1922) iš Penkvalakių, užaugino penkis vaikus: Eleną, Juozą, Mariją, Magdalėną, Onutę. Apie Kauką šeimą jau skaitėme.

Elžbieta Žilinskaitė, jauniausia Magdalėnos Kaukienės sesuo, šeimos nesukūrė ir mirė netekėjusi.

Tomo Žilinsko brolis Antanas vedė Magdalėną Preikšiuotę ir, gyvendamas Jurkšų kaime, sulaukė 9 vaikų: Mykolo, Jono, Antano, Tomo, Marijos (Kalvaitienės), Kotrynos (Lukoševičienės), Onos (Smalianskienės), Vinco ir Magdalėnos (Petrašiūnienės).

Vyriausias - Mykolas gimė 1850 metais, vedė Elžbietą Bylaitę (Biliūtę), gimusią 1866 metais, sulaukė net 15 vaikų, iš kurių 5 mirė mažučiai, o 10 užaugo: Bronius, Izabelė, Adelė, Uršulė, Stanislovas, Bronislava, Vincas, Simonas, Antanas ir Antanina.

Mykolas su sūnumi Broniumi - Lietuvos knygnešiai, šviesūs ir pažangūs Lietuvos žmonės. Mykolas Žilinskas mokėsi ir Varšuvos gimnazijoje. Ukininkavo Lankeliškių valsčiaus Juodupių kaime. Matydavo ir pažinojo dr. J. Basanavičių, iki Ožkabalių kaimo tebuvo 5 km. Pažinojo ir dr. Vincą Kudirką.

Bronius - vyriausias. Gimė 1881 m., mokėsi Paežerių mokykloje, knygnešys, ilgą laiką platino lietuvišką spaudą ir knygas nesibaimindamas begalinių kratų bei grasinimų. Atitarnavęs carinėje kariuomenėje, mokėsi Veiverių mokytojų seminarijoje. Iki I pasaulinio karo pabaigos dirbo Baku mieste, viliojusiam daug žmonių nuo Baltijos pakrančių. Mokėjo keletą kalbų, turėjo gražią rašyseną ir buvo labai iškaltus. Abu su tėvu Mykolu tuo naudojosi ir veždami lietuvišką spaudą per sieną iš Tilžės.

Visi Mykolo Žilinsko šeimoje labai mėgo eilėraščius ir dainas, o sunkaus darbo ūkyje nevengė, viena iš didžiausių žmogaus ydų laikė tinginystę.

Bronius vedė ūkininkaitę Sofiją, užaugino sūnus Petrą ir Vincą.

Tarp vyriausiojo Broniaus ir jaunėlės jo sesers Antaninos - net 18 metų tarpas. Antanina gimė 1900 metais.

Didelę Antaninos gyvenimo dalį nužymėjo kovos už Lietuvą. Antrą kartą sovietams užėmus Tėvynę, ji - partizanė "Astra", drąsi ryšininkė. Jos namuose apsidarėdavo ir gyvendavo partizanų ryšininkai ir vadai. Savo ūkyje buvo įsirengusi slėptuvę-bunkerį. Jos vyras Juozas Kijauskas - taip pat partizanų ryšininkas, slapyvarde "Aukuras". Abu pažinojo partizanus "Saidoką", "Jaunutį", "Faustą", "Sakalą" ir daug kitų. Tada Kijauskai gyveno Stugučių kaime, netoli nuo Ambrasų.

1948 metais Kijauskai su dukromis ištremiami į Krasnojarsko sritį. Grįžo tik 1957-ais ir vėl apsigyveno Stugučiuose, kurie tada jau priklausė sovietiniam kolūkiui "Naujas kelias", vadovaujamam pagarsėjusio pirmininko Švereckio, nuo kurio ir šios knygos autorius yra gavęs lūpti už tai, kad norėjome valgyti! (Rinkdavome paliktas laukuose javų varpas.) Vėliau Kijauskai apsigyveno Pilviškiuose, netoli Kudirkų, beje, Senelį J. Kudirką ir pažinojo.

Užaugino Kijauskai tris dukras: Vitaliją, Aldoną ir Birutę. Antanina Kijauskienė su dukra Vitalija Maslauskiene gyvena Vilniuje. Klausaisi A. Kijauskienės, su dideliu liūdesiu ir skausmu prisimenančios prabėgusius kovos metus, ir mąstai, kad ne veltui buvo kovojama ir vargstama, atėjo ilgai laukta Laisvė!

Net 16 metų už Mykolą jaunesnis jo brolis Tomas Žilinskas (1866-1934). Jis gimė Domeikų kaime šv. Kučių dieną. Kunigų seminariją baigė Seinuose, į kunigus įšventintas 1890 metais. Vikaravo Lomžos gubernijoje, Kalvarijoje, Vilkaviškyje. 1908 m. išvažiavo į JAV. Dešimt metų klebonavo Bostone, penkerius metus buvo Amerikos lietuvių Romos katalikų kunigų sąjungos pirmininku. Bendradarbiavo "Viltįje", "Šaltinyje", "Darbininke". Dar prieš spaudos atgavimą išleido keletą knygelių. Grįžo į Lietuvą 1919 m. Klebonaudamas Skriaudžiuose suremontavo bažnyčią.

1906 m. kun. Tomas Žilinskas su kitais pasirašė memorandumą dėl lenkų kalbos bažnyčiose ir pasiuntė popiežiui Pijui X.

Seinų kunigų seminarijoje lietuviška veikla prasidėjo 1888 m., kaip tik Tomo Žilinsko klierikavimo laikais. Jis ten ir buvo vienas iš lietuviybės iniciatorių, kiek vėliau įsikūrusios klierikų draugijos "Šaltinis" steigėjų. Šiai slaptai klierikų draugijai kurį laiką Tomas Žilinskas ir vadovavo, energingai veikė šioje draugijoje Vaclovas Matulaitis ir Vincas Kudirka.

Tėvynėje kun. T. Žilinskas mokytojavo kursuose, kurie buvo įsteigti "Saulės" namuose. Tie kursai dar nelegaliai pradėjo veikti 1906 m., o 1907 m. buvo legalizuoti. Jų veikloje dalyvavo ir klierikas Vladas Pėstininkas.

Mirė kun. T. Žilinskas 1934 m. Rietave, palaidotas Šunskuose.

Metais už Tomą vyresnis jo brolis Antanas Žilinskas (1865-1942), jis užaugino keturis vaikus: Mariją, Tomą, Veroniką ir Joną. Pastarasis gimė 1898 m., tai paskutinis Domeikų Žilinskynės ūkininkas, užaugino tris dukras - Reginą, Liliją ir Aldoną. Jono sesuo Veronika (1894-1982) ištėkėjo už Tekoriaus, susilaukė jiedu porėlės vaikų, Aldonos ir Algirdo. Sesuo Marija (1888-1978) ištėkėjo už Šlekio, susilaukė Danutės ir Vytauto. Tomas (1890-1919) vedęs nebuvo.

Šio Tomo Žilinsko senelis Antanas turėjo dar ir seserį Oną Žilinskaitę (1810-1872), kuri ištėkėjo už Baltrušaičio ir gyveno Jurkšų kaime. Sulaukė jie net šešių dukterų: Marijos, Kotrynos, Magdalenos, Onos, Agnieškos ir Elžbietos. Pirmoji, vardu Marija, mirė dar visai mažutė, o penkios užaugo ir ištėkėjo. Kotryna ištėkėjo už Babecko ir turėjo du vaikus: Kotryną (Žilionienę) ir Antaną, gyveno jie tada Barsukinės kaime. Magdalena ištėkėjo už Olekos iš Balčiūnų kaimo, užaugino du sūnus - Petrą su Juozu. Ona ištėkėjo už Vosyiliaus taip pat iš Balčiūnų kaimo, užaugino keturis vaikus: Jurgį, Oną, Motiejų ir Marytę. Agnieška ištėkėjo irgi už Vosyiliaus, bet iš Paežerių kaimo. Pagimdė ji tris berniukus: Joną, Kazį, Pijušą bei tris mergaites, kurių vardų nebeatskėme. Vėliau visos trys ištėkėjo, tai A. Adomaitienė, M. Anskaitienė ir M. Simonavičienė. Elžbieta Baltrušaitytė ištėkėjo už P. Vosyiliaus ir liko gyventi namie - Jurkšų kaime, kur ir gimė

septyni jų vaikai: Magdalena, Elžbieta, Motiejus, Jonas, Antanas, Pijus ir Kazys. Beje, Agnės ir Elžbietos Baltrušaityčių vyrai - broliai Vosyliai, Tadas ir Pijus.

Šių septynerių vaikų senelė Ona Žilinskaitė-Baltrušaitienė turėjo dar vieną brolių Mykolą, nuėjusį užkuriuosna į Gaisrių kaimą. Pirmosios jo žmonos atsekti nepasisekė, bet žinoma, kad Paprūdžių kaime gyveno jo sūnus Antanas, turėjęs savo du sūnus: Joną Paprūdžiuose ir Juozą Plioplių kaime. Antrą kartą vedęs, mirus pirmajai žmonai, sulaukė dar septynių vaikų: Vinco, Andriaus, Motiejaus, Marijos (Ambrasienės), Antano, Elžbietos (Žemaitienės) ir dar vienos nebežinia kokių vardu dukros (Giedrienės). Mykolo sūnus Antanas Žilinskas (1858-1892) vedė Magdalena Sirutytę iš Obšrūtų kaimo ir užaugino tris vaikus: Magdalena (Storpirštienę), Kotryną (Lazauskienę) ir Antaną. Ši Magdalena turėjo šešis vaikus: Joną, Antaną, Albina, Jurgį, Oną ir Domicelę. Antaną Storpirštį su žmona teko pažinoti dar mokslo metais, nes jie abu buvo autoriaus mokytojai. Beje, jų sūnus Arūnas ir Gediminas - žinomi mūsų Respublikos aktoriai.

Kaip ir daugelį Lietuvos šeimų, taip ir Žilinskių žmonės abiejų karų ir pokarių audros blaškė po Rusijos platybes. Vieni grįžo, kiti liko ilsėtis Sibire, tretį išvyko už Atlanto. Jų vaikai Lietuvos nepamiršo, lankosi savo tėvų ir senelių žemėje.

Štai ir visi Žilinskių žmonės, kuriuos prisimena jų palikuonys ir apie kuriuos žinios suplaukė į autoriaus namus.